

ENNISTUSKODA KANUT KOGUMIK AASTAST 1988.

RENOVATUM

ANNO 2012

SÄILITAMINE

UURINGUD JA
MATERJALID

KONSERVEERIMINE

DIGITEERIMINE

MIS TEOKSIL?

HARIDUS JA
TÄIENDÕPE

Ajalooliste seinakatete säilitamine *in situ* või museaalina saksa kultuuriruumis

Kadri Kallaste (1)

Fotod: Kadri Kallaste

Minu huvi ajalooliste tapeetide ja nende säilitamise vastu sai alguse OÜ-s Vana Tallinn korraldatud ühepäevasel seminaril, kuhu oli kutsutud Maire Heikkinen Soome Museovirastost. Raamatu „Suomalainen tapettikirja“ autor tutvustas seminaril osalejatele J. L. Runebergi kodumuuseumis Porvoos tehtud restaureerimistöid, näitas ajalooliste tapeetide rekonstruktsioone ja samateemalisi muuseumiameti voldikuid. Seejärel otsisin teavet internetist, põhiliselt uurisin IADA ja JAIC-i arhiivist leitud tapeetide restaureerimist käsitlevaid artikleid ning seinakatete ajalugu ja tootmismeetodeid käsitlevat kirjandust. Juhuslik tutvus Tallinna ühe sisustuspoe omanikuga viis mind kokku Inglise tapeeditootja Cole & Son'i turustajaga, kes organiseeris mulle ekskursiooni firma töökotta. Kuna küsija suu pihta ei lööda, võtsin julguse kokku ning uurisin, kas mul oleks võimalik sinna töökotta mõneks ajaks praktikale minna. Mõned kuud hiljem, 2009. aasta märtsis, veetsin kaks nädalat Cole & Son'i Londoni vabrikus, kus tutvusin peale erinevate tapeeditoomismeetodite ka firma ajalooliste mustrite arhiivi ja disainiosakonnaga.

Alates 2009. aasta sügisest kirjutan professor Krista Kodrese juhendamisel Eesti Kunstiakadeemia restaureerimise ja muinsuskaitse osakonnas oma teadustööd ajalooliste tapeetide säilitamisest interjööri osana. Esimese õppeaasta kevadsemestril avanes mul koostöös Kristiina Ribelusega võimalus restaureerida ning osaliselt rekonstrueerida Puurmani mõisa söögisaali tapeet.

Soov teema praktilise poolega põhjalikumalt tutvuda viis mind Austriasse oma doktoritöö kaasjuhendaja, magister Markus Klaszi juurde. Tänu temale on olnud võimalus tegeleda väga erinevate projektidega: 2010. aasta talvel veetsime kolm kuud Kasselis Saksa Tapeedimuuseumis, pärast seda

Ill 1. Hotelli Coburg Residenz retseptsiioon Viinis. Seinal on näha samast hoonest leitud barokse samettapeedi paan.

oleme töötanud Salzburgis, Viinis ja Bukarestis. Iga projekt on olnud omanäoline, mistõttu on tulnud õppida palju uut. Seni kogutud teadmised tulevad kindlasti kasuks minu teadustöö koostamisel, tulevaste projektide teostamisel ja noorte restauraatorite juhendamisel.

Siinne artikkel käsitleb aasta jooksul Austrias ja Saksamaal ajalooliste tapeetide restaureerimise vallas kogetut. Keskendun Austrias järgitavatele ajalooliste seinakatete säilitamise põhimõtetele ja meetoditele, mida rakendatakse nii kaitseta kui ka muinsuskaitse all olevate tapeetide juures. Saksa Tapeedimuuseumis nähtu põhjal tuleb vaatluse alla tapeetide kogumine ja säilitamine museaalidena.

Austrias restaureeritavaid seinakatteid saab laias laastus liigitada kahte gruppi: kaitseta ja muinsuskaitse all olevad tapeedid. Sarnaselt Eestiga hävib ka Austrias suur hulk ajaloolistes, kuid kaitseta hoonetes leiduvaid tapeete, sest riiklik kontroll nende üle puudub. Sel juhul sõltub seinakatete saatus omanike prioriteetidest ning rahalistest võimalustest. Lisaks sellele mängivad tähtsat rolli näiteks hoone funktsioon ja selle muutumine, mis teisevad ootusi ruumidekoori osas. Kui teisenenud funktsioon ajalooliste interjööride säilitamist ei soodusta, võidakse ajaloolisi seinakatteid näha kui ebavajalikke, koledaid või ebahügiee-

Ill 2. Barokse tapeedi mustri lähivaade. Vaatamata sellele, et paan on pleekinud ja osaliselt oma esteetilisest väärtusest kaotanud, on see kogu ulatuses eksponeeritud.

nilisi lisandeid, mis tuleks pigem ruumist eemaldada kui säilitada. Sel juhul on säilitustöötaja roll väärtusliku objekti omanikku tema vara säilitamise ja presenteerimise optimaalsetest võimalustest teavitada (2). Kaitse all olevate hoonete puhul laieneb Austrias säilitamise nõue ka hoonete interjööridele, sealhulgas seinakatetele. Juhul kui nende restaureerimine pole kas esteetilistel või finantsi-

listel põhjustel võimalik, tuleb säilinud seinakatted ehitus- või restaureerimistöde käigus vähemalt puhastada ning nende kohapeal edasisäilimist soodustada.

Tapeete peeti enne tööstusliku tootmise algust 19. sajandi keskpaigas niivõrd hinnaliseks ja neid kinnitati seinale erinevate keerukate võtetega, et neid hiljem kerge vaevaga eemaldada saaks. Sarnaselt nahktapeetide ja tekstiilidega kleebiti või naelutati tapeedid eelnevalt raamidele pingutatud lõuendile. Nii nagu mööbel, valgustid ja kunstiteosed, olid ka tapeedid osa ümberpaigutatavast varast – *mobilier*st. Vajadusel sai tapeedid seinalt kerge vaevaga eemaldada, et neid ümber kolida, pööningule laadustada või maha müüa.

Tapeete hakati seinale ja kihiti üksteise peale kleepima alles alates 1840ndate lõpus. Selle tingisid tol ajal leiutatud masinad, mille abil sai paberit rullina toota. Tükk tüki haaval kokkukleebitud tapeedipaani muutusid minevikuks, sest tööstuslikult toodetud paber oli vastu-

Ill 3. Sügavtrüki tehnikas nn *Toile-de-Jony* tüüpi mustri tapeet Puurmani mõisaproua magamistoas.

pidav ja sellele sai uute trükimasinatega trükkida. Industriaalse buumi ajal toodetud tapeetide hulgas leidis midagi igale sotsiaalsele klassile ning suurest hinnalangusest tingituna kaotas tapeet oma varasema staatuse (3).

Tänapäeval tuleb seinale või lakke kinnitatud tapeeti käsitleda kui kinnisobjekti, sest see moo-

Ill 4. Mõisaproua salongis übe seinatahveldise paneeli ulatuses eksponeeritud chinoiserie tapeet 1880. aastatest.

dustab kandva pinnaga ühtse koosluse. Kui aga kandva pinna ja tapeedi vahel side katkeb, muutub tapeedi funktsioon ning seda saab käsitleda kui eraldiseisvat objekti – *mobilier*st, mida saab näiteks muuseumis või arhiivis säilitada. Kontekstist lahutatud tapeet kaotab osa oma algväärtusest ja funktsioonist, s.o ülesande ruumi seinade dekoreerida ja seda külma ja niiskuse eest isoleerida. Seetõttu on säilitusmeetodite arenedes hakatud tapeetide *in situ* säilitamist seinalt eemaldamisele eelistama. Selleks on mitmeid põhjuseid. Esiteks lõhutakse tapeedi eemaldamisel seinalt või laelt algne kinnitamise süsteem. Teiseks hävib algselt kasutatud sideaine, ühendus paanide ja bordüüri vahel ning märgid, mille on jätnud tapetseerija tööriistad, kui tapeeti seinale kinnitati (4). Samas soovitatakse raskelt kahjustunud tapeedid parema restaureerimistulemuse saavutamiseks originaalkohalt eemaldada. Sel juhul on tapeeti võimalik põhjalikumalt töödelda, näiteks pesta, vajadusel pleegitada ja/või dubleerida.

Juhul kui ajaloolist tapeeti ei soovita või ei ole võimalik presenteerida kogu seinala ulatuses, on seda võimalik teha valikuliselt, näiteks üksiku paani või piiratud pinnana. Selline säästlik presenteerimisviis on kahtlemata parem kui kogu seinakatte originaalkohalt eemaldamine, mis lõhuks ajaloolist ühtsust ning välistaks võimaluse soovi korral kogu sein hiljem restaureerida ja eksponeerida. Ilmekas näide seesugusest lahendusest on hotelli Coburg Residenz retseptiooni seinakujundus Viinis (ill 1–2). Vastuvõtulaua taga seinal on eksponeeritud barokse kulutatud samettapeedi paan, mis on osake ajaloolisest seinakeemist. Ülejäänud seinakate on säilitatud originaalkohal, kuid kaetud eemaldatava viimistluskihiga. Valikuliselt on ajaloolisi tapeete presenteeritud ka Eestis, näiteks Puurmani mõisa Hiina salongis ja selle kõrvalruumis (ill 3–4).

Ill 5. Üks kolmest keisrinna Elisabethi vannittoa petikuksest enne pleekinud originaaltekstiili katmist rekonstruktsiooniga.

Ill 6. Keisrinna Elisabethi vannittoa üldvaade pärast rekonstruktsioonide paigaldamist.

Ill 7. Detail. Rekonstruktsiooniga kaetud seinal jäetud „aken“, mis jätab võimaluse originaalseinakatet ja selle seisukorda vaadelda.

Teadagi on tapeedi põhieesmärk pinda kaunistada. Kuid mida teha juhul, kui tapeet on oma esteetilise väärtuse kaotanud? Loomulikult pole võimalik kõiki objekte restaureerida. Austrias on muinsuskaitse all olevates hoonetes säilinud ajaloolised seinakatted, kaasa arvatud tapeedid, kaitse all ning kehtib nõue neid võimaluste kohaselt konserveerida või restaureerida. Ajaloolised, kuid kahjustunud tapeedid, mida pole võimalik restaureerida, dokumenteeritakse (pildistatakse, mõõdistatakse, kirjeldatakse), konserveeritakse ja kaetakse eemaldatava viimistluskihi või rekonstruktsiooniga. Viimase lahenduse kasuks otsustati näiteks Hofburgis Sisi muuseumi ruumides asuva keisrinna Elisabethi vannittoa seinakatte puhul. Suure õhuniiskuse ja UV-kiirguse tõttu pruunikashalliks muutunud seinakatted (ill 5) otsustati katta rekonstruktsiooniga, mis annab ruumile tagasi selle endise hülgu ning võimaldab originaali tervikliku säilimise algsel kohal (ill 6).

Ill 8. Puitliistude all on näha seinkatte pleekinud ja niiskusest kahjustumata originaaltoonid.

Selleks, et originaalseinakatet ja selle seisukorda külatajatele osaliselt eksponeerida, jäeti väike piirkond seinal rekonstruktsiooniga katmata (ill 7). Seesuguse lahenduse ainsaks puuduseks on uue seinakatte harjumatu värskus ning intensiivsed toonid, mis ülejäänud ühtlaselt vananenud interjööri sobituda ei pruugi. Olgugi et selle seinakatte valmistamisel järgiti puitliistude all säilinud originaaltoone (ill 8), oleks õige olnud kasutada pisut määrdunumaid toone, mis ülejäänud interjööri ühtse visuaalse terviku loovsid.

Salzburgis asuvas väikeses neogooti lossis Frey Schösschen'is on säilinud kolm käsitsi maalitud ja -trükitud 19. sajandi tapeeti, mille säilimisaste on erinev. Neist kaks konserveeriti, sest ei soovitud eksponeerida, ning neid säilitatakse eemaldatava viimistluskihi all. Olenemata sellest, et säilitustöötajate võimuses oleks olnud objektid restaureerida ja osaliselt rekonstrueerida, tuli arvestada hoone omaniku nõudmistega ja esteetiliste eelistustega. Seega oli antud juhul restauraatorite töö eesmärk kindlustada ajalooliste seinakatte säilimine nende algses asukohas ning jätta omanikule võimalus pindu hiljem taas avada ja eksponeerida.

Tapeetidest esimene, aaderdatud mustri ja keskaegsete deviisidega tapeet, mis oli säilinud vaid fragmentaarselt, puhastati, kinnitati ja kaeti õhukese jaapani paberiga (ill 9–10). Puhastamiseks kasutati pehmet pintslit ja Wishabi keskmise tugevusega švammi.

Enne aluspinnalt irdunud tapeediservade tagasilüüvimist, kleebiti nende kaitseks seinal paks (36 g/m^2) jaapani paber. Järgmise sammuna kaeti kõikide fragmentide servad

Ill 9. Seinal säilinud tapeedifragmendid enne puhastamist ning kinnitamist metüütselluloosi ja jaapani paberiga.

Ill 10. Pindmiselt puhastatud tapeedifragmentide servad on kaetud jaapani paberi ribadega, et kaitsta neid seinalt eemaldumise ja rebenemise vastu.

Ill 11. Markus Klasz tapeedifragmenti katva loorpaberi tüüki välja mõõtmata.

Ill 12. Loorpaberiga kaetud tapeedi fragmentid. Loorpaber kinnitati metüütselluloosiga fragmentide servasid katvatele jaapani paberi ribadega.

Ill 13. Seinalt dokumenteerimata eemaldatud ja hunnikusse jäetud tapeedifragmendid.

umbes 2 cm peene jaapani paberi ribaga nii, et pool sellest kataks seina ja pool tapeeti. Neile ribadele kleebiti metüütselluloosiga õhuke jaapani paber, jättes originaali ja kaitsva kihi vahele vaba ruumi (ill 11–12).

Teise tapeedi olid töömehed seinalt eemaldanud ja kokkuvoldituna hunnikusse jätnud (ill 13). Töökohas see puhastati, kaardistati ja dubleeriti paksule 36 g/m² jaapani paberile. Selle keskaegset seinavaipa kujutavat mustrit ilmestavad Salzkammerguti maakonna asulate vapid. Selline kujundus on Austrias väga haruldane ja arvata-vasti tellimustöö, mis kohapeal trükiti (ill 14). Selle väite tõenäosust toetavad tapeedi leiuruumi seintel leiduvad

Ill 14. Kootud seinavaipa imiteeriva mustri tapeedi üldvaade. Näha on Salzkammerguti maakonna asulate vapid.

tapeedimustri detailide šabloonijäljed. Hoolimata seinakatte eripärast otsustasid omanikud seda mitte restaureerida ega eksponeerida. Nii selle tapeedi kui ka paljude muude ajalooliste objektide puhul on kurb tõdeda, kui tähtsat rolli mängib objekti funktsiooni või tähenduse muutumine. Tähenduse teisenemine, kadumine ja uue tekkimine sõltub vaateleja(te) väärtushinnangutest ja haritusest. Siinsel juhul mõjutas see säilitustööde ulatust ja iseloomu.

Niinimetatud vapitapeet kinnitati pärast hädavajalikke konserveerimistöid leiuruumi seintele. Kuna puudusid algset olukorda dokumenteerivad fotod ja soov seina-

Ill 15. Tapetseeritava ruumi seinte katmine makulatuurikihiga.

katet eksponeerida, otsustati kõik säilinud tükid seinal üksteise kõrvale kleepida. Enne tapetseerimist kaeti krohvitud sein kahe kihi tapeediliimi ja ühe kihi valge makulatuurpa-beriga, millel üleöö kuivada lasti (ill 15).

Enne tapeedi seinal kleepimist asetati see originaalset pisut suuremale Hollytexi tükile, muster allapoole, ning kaeti tapeediliimi kihiga, millel lasti mõned minutid paberisse imbuda. Kuna niiske paber võib

tõstmisel oma raskuse tõttu rebeneda, keerati jupike Hollytexi toestamiseks üle tapeedi serva (ill 16–17).

Tapeeditükkide ebaregulaarse kuju tõttu tuli enne seinal kinnitamist iga osa piirjooned märkida makulatuurpaberile. Seda meetodit saab rakendada ka paanideks jagatud tapeedi seinal tagasikleepimisel. Kuna nn vapitapeet kaeti pärast konserveerimist uue puittahveldisega, kleebiti iga planeeritud tüübli ja kruvi augu kohale tükk jaapani paberit, et puurimisel ajaloolise tapeedi servad ei rebeneks (ill 18–21).

Ill 16. Enne tapeedi seinal kinnitamist järjestati tükid põrandal. Selleks, et tapeet ei määrduks, tuli põrand katta ehituskilega.

Ill 18. Hollytexi saab kasutada nii liimistatud tapeedi seinal paigaldamiseks kui ka selle obutuks eemaldamiseks.

Frey lossi kolmas ja kõige paremini säilinud tapeet otsustati restaureerida. Selle kergelt reljeefsele kuldsele taustale on šabloonide abil maalitud must damastkanga muster (ill 22). Kuna tupp, kust seinakate eemaldati, ehitatakse läbikäidavad kapid, otsustati ajaloolist tapeeti kasutada mitte seinal, vaid kapi liugustel (ill 23). Tapeedid kinnitati pärast restaureerimist spetsiaalselt ehitatud puitraamidele kleebitud kaeti jaapani paberiga, et ennetada rebenemisele kuni viiele jaapani pa-

Ill 20. Detail. Tüüblite ja kruvide kohad kaeti jaapani paberiga, et ennetada rebenemise tekkimist.

beri kihile. Meetodit, mida paberitapeedirestauratorid tunnevad *karibari* nime all, kasutatakse tavaliselt hinnaliste hiina tapeetide seinal taaskinnitamiseks (ill 24–27).

Olgugi et tapeeti peetakse interjööri kuuluvaks kinnisobjektiks, tuleb seda säilitamise eesmärgil erandjuhtudel algsest asukohast eemaldada. Sel teel on paljud väärtuslikud ajaloolised tapeedid leidnud oma koha muuseumis. Euroopas on mitmeid mäluasutusi, mis on keskendunud

Ill 17. Tapeedi seinal kinnitamisel kasutati toestamiseks Hollytexi. Iga tükkile lõigati tema mõõtudele vastav riba.

Ill 19. Hollytexi ja pehmet harja kasutades, saab tapeedi alla jäänud õhumullid objekti servade suunas liikudes välja siluda.

Ill 21. Tapeedid kinnitati seinale suvalises järjestuses, sest need sooviti hiljem puittabveldisega katta. Tapeeditükide algse järjestuse taastamiseks oleks kaasa aidanud dokumentatsioonifotod ja joonised.

Ill 22. Šabloonidega trükitud, keskaegset damastkangast imiteeriva mustri tapeet.

Ill 23. Tapeedi leiuruum, mida omanikud olid otsustanud edaspidi kasutada garderoobina. Puidust taladele kinnitatakse tapeetidega kaetud lükkanduksed.

Ill 24. Jaapani puitraamistiku, karibari valmistamiseks monteeritud raamid enne nende katmist nelja kihi jaapani paberiga.

Ill 25. Esimese kihi jaapani paberi kinnitamine puidust raamile. Paber keeratakse enne selle raamile kleepimist tihkesse rulli.

Ill 26. Karibari valmistamisel kaetakse ka raamide tagumine külg kabe kihi jaapani paberiga.

Ill 27. Selleks, et lütmist märga ja raskest paberitükki oleks alusele kleepides lihtsam kontrollida, asetatakse raamid kergelt ettepoole kaldu.

ajalooliste seinakatete kogumisele. Nende seas on Whitworthi galerii Manchesteris Inglismaal, tapeedimuuseumid Rixheimis Prantsusmaal, Mézières'is Šveitsis ja Kasselis Saksamaal. Suurema osa nende muuseumide kogust moodustavad erinevatelt tapeeditootjatelt ja erakogujatelt annetusena saadud tapeedinäidised, tootekataloogid, disainerite joonised, trükivältsid ja -plokid. Kasselis asuvas muuseumis on suur hulk ajaloolistest hoonetest päästetud tapeedinäidiseid. Paljud neist olid pärast restaureerimist muuseumi näitusesaalide seintele kinnitatud ja külastajatele näha. Tapeetide eksponeerimine interjööri osana, mitte juhusliku mustririba, toob selle omadused kõige paremini esile. Kuna Hesseni maakonna muuseumi peahoonet, kus tapeedikogu asus, hakati 2010. aastal suvel renoveerima, tuli kõik eksponaadid ümber kolida. Seega oli kohale kutsutud restauraatorite ülesanne eemaldada ka kõik muuseumis eksponeeritud tapeedinäidised, millest enamuse moodustasid 19. sajandi panoraamtapeedid (ill 28–29).

Kuna Kasseli tapeedimuuseum planeeritakse avada alles 2013. aastal, piirdusid tööd preventiivse restaureerimise ja pakendamise, mille eesmärk oli edaspidiste kahjustuste ärahoidmine või nende minimeerimine (ill 30–33).

Enne seinalt eemaldamist puhastati tapeedid lateks-švammidega. Selleks oleks sobinud ka näiteks Wishabi keskmise tugevusega kumm, kuid kuna lateks-švammid ei kulu ega pudene ning neid on võimalik pesta ja taaskasutada, on need suurte pindade puhastamiseks sobilikumad (ill 34). Kuna enamik muuseumi näitusesaalides eksponeeritud tapeete oli seinale kinnitatud pärast 1970. aastate restaureerimist, olid paljud neist kleebitud kõrge ligniinisaldusega makulatuurpaberile. Selleks et välistada originaalide aluspaberi muutumist happeliseks ja rabe-daks, otsustati see eemaldada (ill 35).

Pärast makulatuuri eemaldamist pesti tapeete vajadusel vesivannis külmas vees või laual 2–3 filterpaberi kihil (ill 36–37).

Õhukesed ja kahjustunud tapeeditükid dubleeriti pärast pesu 36 g/m² jaapani paberiga (ill 38). Igale pesule eelnes trükivärvide veekindluse testimine. Tundlikud trükivärvid tuli enne pesu kinnitada. Selleks kasutati 5% želatiini lahust. Ka pudedad trükivärvid tuli kinnitada: lokaalseks kinnitamiseks kasutati tuurakalaliimi (ill 39) ning üldiseks tüloosi (Tylose MH 50) ja siidpaberit (ill 40), mis enne tapeedipinnale kandmist liimiga kaeti. Konserveeritud tapeete ei retušeeritud, sest polnud teada, milliseid neist uues ekspositsioonis kasutatakse.

Siinses artiklis kirjeldatud lahendused illustreerivad erinevaid kontseptsioone, mida on järgitud ajalooliste seinakatete säilitamisel Austrias ja Saksamaal. Kuna tapeetide ega ka muude ajalooliste objektide säilitamisel pole võimalik välja pakkuda ühte standardset restaureerimiskontseptsiooni, tuleb õigete meetodite ja lahenduste leidmiseks lähtuda objekti eripärast, kahjustustest ning soovitud tulemusest.

Seinale kinnitatud tapeet on interjööri lahutamatu osa ja moodustab teiste dekoorielementidega ühtse terviku, mistõttu on tähtis see algsel kohal ehk *in situ* säilitada. Kui see pole võimalik, tuleb leida lahendus, mis võimaldaks tapeeti ühtsena säilitada ja eksponeerida mujal, näiteks muuseumis.

Restaureerimisprojektide edukaks läbiviimiseks tuleb tegeleda nii tehniliste kui ka esteetiliste küsimuste lahendamise. Metodoloogilistele küsimustele on võrdlemisi lihtne objektiivseid vastuseid leida, sest ühele probleemile leidub piiratud hulk lahendusi ning neist tuleb objektile selle kahjustusest tulenevalt kõige sobilikum leida. Objekti restaureerimise ja säilitamisega kaasnevate esteetiliste probleemide lahendamisel mängib väga suurt rolli kontseptsioon, mille kujunemist mõjutavad erinevad projektiga seotud asjaosalised ning nende nägemus esteetikast ja objekti väärtusest.

Ill 28. Saksa tapeedimuseumi kogus on suur hulk erinevat päritolu ja tüüpi seinakatteid, sealhulgas prantsuse panoraam- ja laetapeedid ning hiina käsitsi maalitud tapeedid.

Ill 29. Prantsuse firmas J. Zuber & Cie 1849. aastal toodetud panoraamtapeedi „Eldorado“ eemaldamine Saksa tapeedimuseumi näituseruumi seinalt.

Ill 30. Objektide õige pakendamine ja boiustamine aitavad kaasa tapeetide pikaajalisele säilimisele. Suuremõtmelisi seinakatteid, sealhulgas tapeete, on kõige optimaalsem säilitada suurtel puidust või papist silindritel.

Ill 31. Pikki tapeedipaane säilitatakse rullidena. Tähtis on jätta tapeedi mustri- ja värvipind väljapoole, et objekti värvitud pinda mitte murda või muul moel kahjustada.

Ill 32. Nabsketapeetide tükke ja väikesemõdulisi tapeedilõikeid või -fragmente säilitatakse karpides või kaante vahel.

Ill 33. Sirmidele või raamidele kinnitatud tapeete säilitatakse happetaba paberi ja mullikile sisse pakitud paneelidena.

Ill 34. Suurte pindade puhastamiseks sobib kõige paremini lateks-švamm, mille saab pärast kasutamist puhtaks pesta.

Ill 35. Üldjuhul on soovitatav kõrge ligniinisaldusega makulatuurpaber objektilt eemaldada. Eemaldamismeetod sõltub paberi ja kleepimiseks kasutatud liimi omadustest.

Ill 36. Suuremõõtmelisi või ulatuslike kabjustustega tapeete on kergem pesta filterpaberi pakil. Seda protsessi on võimalik soovitud tulemuse saavutamiseni 2–3 korda korrata.

Ill 37. Väikeste ja stabiilsete objektide pesemiseks kasutatakse vesivanni. Objekt asetatakse vanni Hollytexi või Parafili abil.

Ill 38. Õhukesed ja haprad tapeedid taustati paksu jaapani paberiga.

Ill 39. Pude värvikiht kinnitati nii lokaalselt kui ka üldiselt. Lokaalseks kinnitamiseks kasutati tuurakalaliimi.

Ill 40. Pudeda värvikihi profülaktiliseks kinnitamiseks kasutati õhukest jaapani paberit või mikalenti ja tüloosi.

Viited

1. Kadri Kallaste on Eesti Kunstiakadeemia restaureerimise ja muinsuskaitse osakonna 3. aasta doktorant. 2006. aastal lõpetas ta Eesti Kunstiakadeemia esemerestaureerimise suuna samas osakonnas. Paberirestaatorina on ta alates 2001. aastast töötanud ja praktiseerinud mitmes säilitusasutuses Eestis (sealhulgas Ennistuskoda Kanut ja Kadrioru kunstimuuseum), aga ka välismaal (Sloveenia Rahvusarhiiv, Paberirestaureerimise Instituut (Institut für Papierrestaurierung, Austria), Saksa Tapeedimuuseum (Deutsches Tapeten Museum), Theodor Amani Muuseum Rumeenias jm). Praegu töötab Kadri Kallaste oma doktoritöö kaasjuhendaja, magister Markus Klaszi töökojas Austrias ning keskendub ajalooliste tapeetide säilitamisega seotud probleemidele.
2. T. Curteis. Working Buildings: The Effect of Buildings Use on the Conservation of Wall Paintings and Polychrome Surfaces. Conservation of Historic Buildings and their Contents: Addressing the Conflicts. Eds. D. Watt, B. Colston. Dorset: Donhead Publishing 2010, lk 52.
3. K. Kallaste. Doktorikooli konverentsi ettekanne 2012.
4. N. Stanley-Price. Movable : Immovable – A Historic Distinction and its Consequences. Conservation of Historic Buildings and their Contents: Addressing the Conflicts. Eds. D. Watt, B. Colston. Dorset: Donhead Publishing 2010, lk 16.

SUMMARY

Preservation of historical wall coverings in situ or as museum pieces in the area of the German language

Kadri Kallaste

The solutions for preservation historical wall coverings described in the article illustrate various concepts that have been observed in Germany and Austria. As it is impossible to suggest only one standard restoration concept that should be used in case of wallpapers, one should start from the characteristics of the object, the damages that have occurred and the expectations of the possible result.

The wallpaper is an inseparable part of the interior and makes an entity together with the other elements of the décor, thus it is important to preserve it in situ, that is in its original location. If it is not possible, a solution that would enable to preserve the wallpaper and display it, for instance, in a museum, should be found.

In order to carry out successful restoration, both technical and aesthetic issues should be considered. It is not especially difficult to find objective answers to methodological problems, as there are a number of solutions and the most suitable for the object and its damages should be selected. The aesthetic issues that concern the restoration and keeping of the object, however, could be better solved with the help of a concept that appraises of all the project participants' views that may differ in their aesthetic opinions and assessments of the value of the object.